

Depositphotos/BiancoBlue/Ziablak

Odpowiedzialność za niewłaściwe postępowanie z odpadami

Aktualna polityka krajowa i unijna w zakresie ochrony środowiska powoduje nakładanie na podmioty zajmujące się szeroko pojętą gospodarką odpadami szeregu obowiązków i wymagań, którym muszą na co dzień sprostać.

Prócz wymagań określonych w powszechnie obowiązujących przepisach prawa przedsiębiorca zajmujący się zawodowo gospodarowaniem odpadami musi także działać zgodnie z warunkami określonymi w przyznanych mu zezwoleniach.

Jakie ryzyka wiążą się z naruszeniem przepisów prawa lub działaniem niezgodnie z zezwoleniem?

Odpowiedzialność administracyjna

Główne regulacje związane z wymaganiami stawianymi osobom zajmującym się gospodarowaniem odpadami

znaleźć można w Ustawie z 14 grudnia 2012 r. o odpadach¹. Określone zostały w niej przewinienia, za które możliwa jest do wymierzenia administracyjna kara pieniężna – są to głównie działania niezgodne z określonymi ustawą wymaganiami w zakresie m.in. transportu, magazynowania, przekazywania, zbierania czy ewidencji odpadów. Taka kara może wynosić od 1000 do nawet 1 000 000 zł i wymierza ją w drodze decyzji administracyjnej właściwy wojewódzki inspektor ochrony środowiska.

Przy ustalaniu wysokości administracyjnej kary pieniężnej wojewódzki inspektor ochrony środowiska uwzględni rodzaj naruszenia i jego wpływ na

życie i zdrowie ludzi oraz środowisko, okres trwania naruszenia i rozmiary prowadzonej działalności oraz bierze pod uwagę skutki tych naruszeń i wielkość zagrożenia.

Odpowiedzialność karna

Jeszcze bardziej dolegliwa może okazać się odpowiedzialność karna za nieodpowiednie postępowanie z odpadami.

W art. 183 Kodeksu karnego² spenalizowane zostały takie zachowania jak: a) składowanie, usuwanie, przetwarzanie, zbieranie, unieszkodliwianie, transportowanie odpadów lub substancji, a także dokonywanie odzysku odpadów

lub substancji w takich warunkach lub w taki sposób, że może to zagrozić życiu lub zdrowiu człowieka albo spowodować obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi bądź zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym (zagrożone karą pozbawienia wolności od roku do lat 10),

b) przywożenie z zagranicy substancji zagrażających środowisku (zagrożone karą pozbawienia wolności od roku do lat 10),

c) przywożenie z zagranicy lub wywóz odpadów za granicę bez wymaganego zgłoszenia lub zezwolenia albo wbrew jego warunkom (zagrożone karą pozbawienia wolności od lat 2 do 12),

d) porzucanie odpadów niebezpiecznych w miejscu nieprzeznaczonym do ich składowania lub magazynowania (zagrożone karą pozbawienia wolności od lat 2 do 12),

e) dopuszczenie, wbrew obowiązku, do popełnienia czynów z punktów a), b) i c) (zagrożone karą pozbawienia wolności od roku do lat 10).

Jeśli sprawca któregoś z wymienionych wyżej czynów działa nieumyślnie, wtedy przestępstwo takie zagrożone jest karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 5.

Trzeba jednak zauważyć, że z drugiej strony w art. 185 k.k. odpowiedzialność za przestępstwo z art. 183 k.k. (§ 1 i 3) została zaostrzona, jeżeli następstwem czynu jest:

- ▶ zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach lub istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi – kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12,
- ▶ ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka – kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12,
- ▶ śmierć człowieka lub ciężki uszczerbek na zdrowiu wielu osób – kara pozbawienia wolności od lat 3 do 20.

Te surowe kary wpisują się w przyjętą ostatnio (koniec lutego 2024 r.) przez Parlament Europejski nowelizację dyrektywy 2008/99/WE dotyczącej przestępstw przeciwko środowisku i zaostrzeniu wymiaru kar za nie.

Co więcej, z uwagi na wysokość potencjalnej kary wobec sprawcy nie jest możliwe warunkowe umorzenie

postępowania karnego, orzeczenie kary ograniczenia wolności lub grzywny zamiast kary pozbawienia wolności ani warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności (chyba że orzeczona kara pozbawienia wolności nie przekracza roku).

Oprócz kary pozbawienia wolności sprawcy przestępstwa z art. 183 k.k. grozi również nawiązka. W przypadku skazania sprawcy za umyślne przestępstwo przeciwko środowisku sąd orzeka, a w wypadku skazania za nieumyślne przestępstwo przeciwko środowisku może orzec, nawiązkę w wysokości od 10 000 do 10 000 000 zł na rzecz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (art. 47 § 2 k.k.).

Dodatkowo, na podstawie art. 41 § 2 k.k., wobec sprawcy sąd może orzec środek karny w postaci zakazu prowadzenia działalności związanej z gospodarowaniem odpadami.

Odpowiedzialność za wykroczenia

Co więcej, we wspomnianej wyżej ustawie o odpadach spenalizowano jako wykroczenia szereg innych naruszeń. Jest to dość długa lista obejmująca prowadzenie gospodarki odpadami w sposób niezapewniający ochrony życia i zdrowia ludzi oraz środowiska, naruszenie obowiązku prowadzenia procesów przetwarzania odpadów w sposób niezagrażający życiu lub zdrowiu ludzi oraz środowisku oraz naruszenie warunków zbierania odpadów przez podmiot prowadzący nieprofesjonalną działalność w zakresie zbierania odpadów. Zagrożone karą są także gospodarowanie odpadami niezgodnie z informacjami zgłoszonymi do rejestru podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami i naruszenie obowiązku złożenia wniosku o wpis do rejestru podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami.

Katalog wykroczeń obejmuje również naruszenie obowiązku posiadania wymaganych dokumentów podczas transportu odpadów, obowiązku przechowywania i udostępniania dokumentów ewidencji odpadów lub obowiązku wprowadzania danych do BDO, naru-

szenie obowiązków sprawozdawczych, naruszenie zakazów postępowania z PCB (poddawanie odzyskowi, spalanie na statkach), naruszenie zakazu mieszania olejów odpadowych oraz naruszenie zakazów i nakazów dotyczących przetwarzania odpadów medycznych i odpadów weterynaryjnych. Obwarowane sankcjami są też naruszenie wymogów przekazywania komunalnych osadów ściekowych, naruszenie warunków stosowania komunalnych osadów ściekowych, naruszenie obowiązku przechowywania badań komunalnych osadów ściekowych i gruntów, na których osady te mają być stosowane, oraz informacji o dawkach tego osadu, które mogą być stosowane na poszczególnych gruntach.

Karane może być także naruszenie zakazu unieszkodliwiania, polegającego na odprowadzaniu do morza odpadów pochodzących z procesów wytwarzania

Przedsiębiorca zajmujący się gospodarowaniem odpadami musi działać zgodnie z warunkami określonymi w zezwoleniach.

dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów, a także naruszenie wymogów przyjmowania odpadów do punktu zbierania odpadów metali. Katalog wykroczeń uzupełniają naruszenie warunków prowadzenia składowiska odpadów, naruszenie nakazu zatrudnienia osoby posiadającej świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami, naruszenie nakazu termicznego przekształcania odpadów w spalarni odpadów lub współspalarni odpadów i naruszenie warunków przyjmowania odpadów do spalarni odpadów lub współspalarni odpadów.

Za wyżej wymienione wykroczenia może zostać orzeczona kara aresztu (od 5 do 30 dni) lub kara grzywny (w wysokości od 20 do 5000 złotych).

Warto wskazać, że za większość tych wykroczeń z ustawy o odpadach grzywnę w drodze mandatu karnego mogą

nakładać inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z 30 sierpnia 2022 roku³).

Odpowiedzialność osoby prawnej/spółki

Trzeba również pamiętać, że oprócz osoby fizycznej odpowiedzialnej, co do zasady, za popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, np. członka zarządu odpowiedzialnego za wydawanie decyzji związanych z postępowaniem z odpadami czy pracownika zajmującego się gospodarowaniem odpadami, odpowiedzialność może spotkać także

podmiotów zbiorowych, a mając na względzie wspomnianą już wyżej zmianę dyrektywy 2008/99/WE, kary te mogą zostać w niedalekiej przyszłości jeszcze znacząco zaostrzone).

Dodatkowo na taki podmiot mogą zostać nałożone środki karne w postaci zakazu promocji lub reklamy, zakazu korzystania z dotacji, subwencji lub innych form wsparcia finansowego środkami publicznym czy zakazu ubiegania się o zamówienia publiczne.

Inne konsekwencje

Oprócz omówionych wyżej, podmioty, w ramach których doszło do naruszenia

zostali skazani prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa przeciwko środowisku.

Odmowa taka zostanie wydana również wtedy, gdy przedsiębiorca będący osobą fizyczną lub będący osobą fizyczną wspólnik, prokurent, członek rady nadzorczej bądź członek zarządu przedsiębiorcy będącego osobą prawną został co najmniej trzykrotnie skazany prawomocnym wyrokiem sądu za konkretne wykroczenia z ustawy o odpadach lub gdy osobom tym wymierzono administracyjną karę pieniężną (art. 194 ustawy o odpadach) w ostatnich 10 latach w wysokości przekraczającej łącznie kwotę 150 000 zł.

Spenalizowane obowiązki

Jak widać, na podmioty zajmujące się gospodarowaniem odpadami nałożono szereg obowiązków, których niedopilnowanie może grozić poniesieniem odpowiedzialności za wykroczenia lub nawet ryzykiem poniesienia odpowiedzialności karnej.

Stąd tak istotne jest dbanie przez osoby zawodowo trudniące się gospodarowaniem odpadami o przestrzeganie określonych wymogów – i to zarówno na szczeblu zarządczym, jak i na szczeblu prac wykonywanych przez szeregowych pracowników.

Patrycja Patriak

adwokat, Dział Prawa Karnego i Compliance,
Kopec Zaborowski Adwokaci i Radcowie
Prawni Sp. p.

ŹRÓDŁA

1. Ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach (DzU z 2013 r. poz. 21, z późn. zm.).
2. Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (DzU z 1997 r. nr 88, poz. 553, z późn. zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z 30 sierpnia 2022 r. w sprawie wykroczeń, za które inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska są uprawnieni do nakładania grzywnien w drodze mandatu karnego (DzU z 2022 r. poz. 1837).
4. Ustawa z 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (DzU z 2002 r. nr 197, poz. 1661, z późn. zm.).

spółkę. Odpowiedzialność taka możliwa jest na gruncie ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary⁴.

Szerzej zasady tej odpowiedzialności zostaną omówione w odrębnym artykule, w tym miejscu trzeba jednak wskazać, że na podstawie ww. ustawy, jeśli w ramach działania osoby prawnej dojdzie do popełnienia przestępstwa z art. 183 k.k. (jest to jedno z przestępstw przeciwko środowisku, które zostało wskazane w ww. ustawie), to wtedy na taki podmiot może zostać nałożona kara pieniężna w wysokości od 10 000 do nawet 5 000 000 zł (zgodnie z aktualnie obowiązującym brzmieniem art. 7a ustawy o odpowiedzialności

przepisów i odpowiedzialności karnej lub wykroczeniowej za nieprawidłowości związane z postępowaniem z odpadami, muszą się liczyć z dalszymi konsekwencjami).

Otóż zgodnie z art. 46 ustawy o odpadach, właściwy organ odmawia obywateli wydania zezwolenia na zbieranie odpadów lub zezwolenia na przetwarzanie odpadów, jeżeli osoba ubiegająca się o takie zezwolenie (w przypadku przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną) lub wspólnik, prokurent, członek rady nadzorczej albo członek zarządu tego przedsiębiorcy (w przypadku przedsiębiorców będących osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej)